

Список використаних джерел

1. Про професійний розвиток працівників: Закон України від 12.01.2012р. № 4312-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 39. – Ст. 462.
2. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 24. – Ст. 243.

БОРОДКІН М. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри трудового права та права соціального забезпечення

ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ПРАВОВІДНОСИН ІЗ НЕДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Право на соціальний захист є одним з природних прав людини, реалізація якого може здійснюватися в різних організаційно-правових формах, до яких, на думку Н. Б. Болотіної, належить загальнообов'язкове державне соціальне страхування; державна соціальна допомога; спеціальний соціальний захист; додатковий соціальний захист та недержавне соціальне забезпечення [1, с. 6].

Недержавне соціальне забезпечення є однією з форм соціального захисту, яка реалізується у правовідносинах із недержавного пенсійного забезпечення, правові засади яких закладені у Законі України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 9 липня 2003 р., правовідносинах із недержавного соціального обслуговування, що врегульовані Законом України «Про соціальні послуги» від 19 червня 2003 р. тощо.

Однією з ознак правовідносин у сфері недержавного соціального забезпечення є особливості підстав їх виникнення. У юридичній науці такі факти, що лежать в основі соціально-забезпечуваних правовідносин, а отже, і правовідносин із недержавного соціального забезпечення, називають юридичними фактами. Особливістю соціально-забезпечуваних правовідносин є те, що вони завжди виникають на підставі складних юридичних фактів (фактичних складів), які у своїй структурі містять три необхідні елементи: об'єктивні факти, волевиявлення особи та рішення компетентного органу [2, с. 136].

Об'єктивними фактами, наявність яких є необхідною для виникнення в особи права на соціальний захист, є соціальний ризик, який зазвичай визначають як передбачені законодавством події в житті людини, за яких виникає небезпека втрати матеріальних засобів для задоволення її першочергових потреб, необхідних для збереження і відтворення повноцінного життя як члена людського суспільства [1, с. 46].

Особливістю таких об'єктивних фактів у сфері недержавного соціального забезпечення є те, що вони можуть закріплюватися як на централізованому рівні, так і на муніципальному чи локальному, а також можуть бути передбачені у договорі.

Як зазначає С. М. Синчук, вказівка на соціальний ризик у нормативно-правовому акті органу місцевого самоврядування може відбуватися шляхом дублювання положень актів централізованого законодавства [3, с. 28]. Так, відповідно до рішення Львівської міської ради «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету від 28.12.2007 № 1219» від 24 вересня 2010 р. № 1227, яким затверджене Положення про комунальну реабілітаційну установу змішаного типу «Львівський міський центр реабілітації «Джерело», соціальним ризиком як підставою для отримання реабілітаційних послуг у даному закладі визнана інвалідність, поняття, підстави та порядок встановлення якої визначені у Законі України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» від 6 жовтня 2005 р.

Також, на думку С. М. Синчук, для недержавного сектору соціального захисту характерним є розширене або звужене тлумачення підстави для здійснення соціально-забезпечувального надання, порівняно з тим, що передбачене у законодавстві України [3, с. 29]. Так, відповідно до ст. 61 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 9 липня 2003 р. пенсійний вік, після досягнення якого учасник недержавного пенсійного фонду має право на отримання пенсійної виплати, визначається за його заявою. При цьому такий пенсійний вік може бути меншим від 60 років — віку, що визначає право на пенсію за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням, але не більше ніж на 10 років, а також більшим.

Наступним елементом юридичного фактичного складу, необхідного для виникнення правовідносин із недержавного соціального забезпечення, є свідоме волевиявлення суб'єкта права. Даний елемент фактичного складу прийнято називати діями. У сфері недержавного соціального забезпечення зовнішнім проявом волевиявлення сторін, як правило, є договір [4, с. 18]. У такому договорі персоніфіковано визначаються сторони, предмет договору (конкретний вид соціального захисту), організаційні засади його здійснення (періодичність надання, засади фінансування), конкретизуються права і обов'язки зобов'язаного та управомоченого суб'єкта.

У сфері недержавного пенсійного забезпечення таким договором є пенсійний контракт, згідно з яким здійснюється недержавне пенсійне забезпечення учасника (учасників) фонду за визначеною пенсійною схемою. Саме у пенсійному контракті визначається соціальний ризик, з настанням якого у особи виникає право на отримання соціального захисту, розмір та порядок сплати пенсійних внесків, права, обов'язки та відповідальність сторін правовідношення тощо. Особливістю правовідносин у сфері недержавного соціального забезпечення є те, що

укладення відповідного договору, як правило, є першим елементом юридичного фактичного складу.

Однак не завжди для виникнення правовідносин із недержавного соціального забезпечення необхідним є укладення договору. Так, заходом недержавного соціального захисту є виплата сім'ям, що проживають у м. Львів, у яких одночасно народилось троє і більше дітей, щомісячної допомоги у розмірі 500 гривень на кожну дитину до досягнення нею двохрічного віку відповідно до рішення виконавчого комітету Львівської міської ради «Про затвердження Положення про щомісячну виплату сім'ям, у яких народилось троє і більше дітей» від 18 лютого 2008 р. № 81. Для виникнення даних правовідносин необхідним є звернення представника такої родини до управління соціального захисту Львівської міської ради.

Важливим елементом юридичного фактичного складу є і рішення компетентного органу, яке зумовлює динаміку правовідносин із недержавного соціального забезпечення. Рішення відповідного органу про надання конкретного виду недержавного соціального захисту констатує наявність усіх необхідних умов для виникнення, зміни чи припинення відповідних правовідносин.

Таким чином, правовідносини із недержавного соціального захисту виникають на підставі складного юридичного факту, структурними елементами якого є складна життєва обставина, волевиявлення управомоченого суб'єкта, та прийняття рішення зобов'язаним суб'єктом. Кожен із цих юридичних фактів, що у сукупності формують юридичний склад, є необхідним для виникнення правовідносин із недержавного соціального забезпечення. Відсутність хоча б одного з елементів цієї сукупності виключає можливість становлення правовідносин.

Особливим юридичним фактом у сфері правовідносин із недержавного соціального захисту є договір, у якому може бути закріплений особливий соціальний ризик, як підстава для здійснення соціального захисту, а також конкретизується порядок його здійснення. Для окремих видів правовідносин із недержавного соціального захисту (пенсійні, із соціального обслуговування) укладення такого договору є першим елементом у фактичному складі, необхідному для їх виникнення.

Список використаних джерел

1. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 663 с.
2. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, С. М. Синчук та ін. / За ред. П. Д. Пилипенка. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 496 с.
3. Синчук С. М. Правові ознаки соціального ризику за правом соціального забезпечення / С. М. Синчук // Актуальні проблеми соціального права: матеріали всеукраїнського «круглого столу» присвяченого 40-річчю кафедри

- соціального права (1 квітня 2016 р.). – Львів: Кафедра соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка; Український центр соціально-правових досліджень, 2016. – С. 28–32
4. Сивак С. М. Правові проблеми пенсійного забезпечення в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / Львівський державний ун-т ім. Івана Франка. – Київ, 1999. – 20 с.

НАНЬЄВА М. І.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри трудового права та права соціального забезпечення

ЩОДО ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ЗМІСТУ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Однією із найважливіших категорій у трудовому праві є трудовий договір, змістом якого є сукупність його умов, які визначають права та обов'язки сторін.

Чинний Кодекс законів про працю України (далі-КЗпП) не містить норми, яка б визначала умови трудового договору. У загальному вигляді зміст трудового договору передбачено у ст.21 КЗпП, але відсутність спеціальної норми в Кодексі спричинює певні складнощі у правозастосовній практиці, неоднозначне вирішення цього питання у науковій літературі. Тому законодавче закріплення змісту трудового договору є об'єктивно необхідним, важливим у теоретичному та прикладному аспектах.

На відміну від чинного КЗпП майже у всіх кодексах пострадянських країн міститься норма, яка закріплює зміст трудового договору: ТК Російської Федерації (ст. 57), ТК Казахстану (ст. 28), ТК Азербайджанської Республіки (ст. 43), ТК Киргизії (ст. 54), ТК Молдавської Республіки (ст. 49), ТК Республіки Вірменія (ст. 84), ТК Республіки Білорусь (ст. 19), ТК Литовської Республіки (ст. 94, 95). У пункті 9 ст. 6 Трудового кодексу Грузії зазначаються істотні умови трудового договору, хоча окремої статті «зміст трудового договору» немає.

Соціально-правовий зміст трудового договору виявляється у наданні працівникам певних гарантій, пільг, передбачених трудовим законодавством [1, с. 41].

В. І. Прокопенко зазначає, що умови трудового договору можуть бути обов'язковими (їх ще називають необхідними) і факультативними (додатковими). Обов'язковими (необхідними) умовами вважаються такі, без яких трудовий договір не може бути визнано укладеним. До них слід віднести взаємне волевиявлення сторін про прийняття-власнування працівника на роботу, визначення трудової функції працівника, встановлення моменту початку виконання роботи [2, с. 262].